

DIENVIDAUSTRUMĀZIJA

ES veido ciešākas saites ar Dienvidaustrumāzijas valstīm un veicina reģionālo integrāciju ar Dienvidaustrumāzijas valstu asociāciju (ASEAN). ES ir ietekmīga ekonomikas dalībniece Dienvidaustrumāzijā un nozīmīga līdzekļu devēja attīstības un palīdzības jomā. Tā cenšas veicināt institucionālo attīstību, demokrātiju, labu pārvaldību un cilvēktiesību ievērošanu šī reģiona valstīs. ES ir ģeostratēģiskas bažas saistībā ar šo reģionu, piemēram, strīds par Dienvidķīnas jūru, un raizes par vides problēmām Mekongas apakšreģionā. ES ir mobilizējusi “*Team Europe*” paketi vairāk nekā 800 miljonu EUR apmērā, lai novērstu Covid-19 pandēmiju reģionā un mazinātu tās sociālekonomisko ietekmi.

Šajā faktu lapā aplūkots Dienvidaustrumāzijas reģions. Skatīt arī faktu lapas par Dienvidāziju ([5.6.7.](#)) un Austrumāziju ([5.6.8.](#)).

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienību (LES) V sadaļa (ES ārējā darbība);
- Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 206. un 207. pants (tirdzniecība) un 216.–219. pants (starptautiski nolīgumi);
- partnerības un sadarbības nolīgumi (divpusējās attiecības).

A. Dienvidaustrumāzijas valstu asociācija (ASEAN)

Pirmajā ASEAN samītā, kas notika 1976. gada februārī Bali, piedalījās Indonēzija, Malaizija, Filipīnas, Singapūra un Taizeme, kā arī Bruneja Darusalama, Vjetnama, Laosa, Kambodža un Mjanma. ASEAN ievēro stingru politiku par neiejaukšanos dalībvalstu iekšpolitikā.

Sarežģītajā ģeopolitiskajā kontekstā ES un ASEAN ir līdzīgi domājoši partneri, kas abi uzticas noteikumos balstītam multilaterālismam. Četrdesmit gadu laikā ASEAN un ES ir izveidojušas ciešas attiecības, galvenokārt tirdzniecības un ekonomisko attiecību jomā. Ir milzīgas iespējas šīs attiecības veidot vēl ciešākas, pamatojoties uz kopīgām interesēm un kopīgām vērtībām.

ES ir stratēģiski ieinteresēta attīstīt Āzijas reģionālo integrāciju, un tai ir partnerības un sadarbības nolīgumi (PSN) un brīvās tirdzniecības nolīgumi (BTN) ar ASEAN dalībvalstīm. ES ir ASEAN otrā lielākā partnere. Tirdzniecība ar ES veido 13 % no ASEAN valstu kopējā tirdzniecības apjoma ar pasauli. ASEAN ir ES trešā lielākā partnere ārpus Eiropas (pēc ASV un Ķīnas). Galīgais mērķis joprojām ir noslēgt brīvās tirdzniecības nolīgumu starp ES un ASEAN kā diviem reģioniem.

ASEAN 36. samītā, kas 2020. gada jūnijā notika attālināti un tika organizēts no Hanojas, galvenā uzmanība tika pievērsta reaģēšanai uz Covid-19, atlabšanai pēc pandēmijas un turpmākai sadarbībai. Līderi arī [mudināja būt savaldīgiem un nemilitarizēt Dienvidķīnas jūras reģionu](#). Pēc samita, kas notika 2020. gada jūlijā, ES mobilizēja “*Team Europe*” paketi vairāk nekā 800 miljonu EUR apmērā, lai atbalstītu darbības kā valsts, tā reģionālā līmenī nolūkā risināt tūlītējo Covid-19 veselības krīzi.

Parlaments atbalsta ES un ASEAN attiecību pārveidošanu par stratēģisku partnerību, lai stiprinātu attiecības ar ASEAN valstu parlamentiem, izveidojot EP un AIPA^[1] reģionālo parlamentāro dialogu, kas stiprinātu parlamentāro diplomātiju.

B. Āzijas un Eiropas sanāksme (ASEM) un Āzijas un Eiropas parlamentārās partnerības sanāksme (ASEP)

Āzijas un Eiropas 14. sanāksme (ASEM) notika 2019. gada decembrī Madridē, un tās mērķis bija uzlabot ekonomisko sadarbību un politisko dialogu un veicināt tiešus cilvēku savstarpējos kontaktus starp ES un Āziju.

Savukārt Āzijas un Eiropas parlamentārās partnerības 10. sanāksme (ASEP-10) notika Briselē 2018. gada septembrī, un tajā partneri uzsvēra, ka vajadzīga efektīva un ātra rīcība tādās jomās kā klimata pārmaiņas, sadarbība drošības jomā, tirdzniecības attiecības un cilvēktiesības. ASV izstāšanās no Parīzes nolīguma apliecina, cik liela nozīme ir Āzijas un Eiropas attiecībām un daudzpusējai, uz noteikumiem balstītai pasaules kārtībai, bet tam nepieciešams uzlabot darba metožu pārredzamību. Āzijas un Eiropas Parlamentārās partnerības 11. sanāksme (ASEP-11) ir ielānota 2021. gadā Pnompenā, Kambodžā.

C. Indonēzija

Indonēzija (G20 locekle) ir trešā lielākā demokrātiskā valsts pasaulē un vislielākā valsts pasaulē, kurā iedzīvotāju vairākums ir musulmaņi. Indonēzija kļūst par arvien nozīmīgāku ES partneri.

Prezidenta, parlamenta un reģionālās vēlēšanas Indonēzijā notika 2020. gada aprīlī. Pirmo reizi šīs vēlēšanas notika vienlaicīgi. Galīgie rezultāti liecina, ka *Joko Widodo* (Indonēzijas Demokrātiskā partija) tika pārvēlēts uz otro termiņu. Reģionālās vēlēšanas ir paredzētas 2020. gada decembrī, lai visā valstī ievēlētu 9 gubernatorus, 224 reģentus un 37 mērus. Covid-19 kļuva par šķērslī *Joko Widodo* līdera pozīcijām un iedragāja viņa plašo popularitāti. Administrācija par prioritāti noteikusi infrastruktūras attīstību, izmantojot ārvalstu un privātās investīcijas. Tomēr tuvākajā laikā politika ir vērsta uz pandēmijas ierobežošanu un ekonomikas atgūšanos. 2020. gada oktobrī Indonēzija pieņēma pretrunīgo darbvietu radīšanas *Omnibus* likumu, kas, kā apgalvo valdība, piesaistīs investīcijas, taču pašlaik tas apstrīdēts konstitucionālajā tiesā saistībā ar tā iespējamo ietekmi uz vidi un darba tiesībām. Indonēzijas ekonomiku balsta spēcīgs privātais sektors. Ir sagaidāms, ka Indonēzijas IKP pieaugums no 2018. līdz 2022. gadam būs aptuveni 5 % gadā. Tomēr, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas sekas, valdība ir pārskatījusi prognozes uz leju līdz 1,1 % ar samazinājumu līdz 0,2 %.

[1]AIPA: ASEAN starpparlamentārā asambleja.

ES un Indonēzijas sadarbības pamatā ir 2014. gadā parakstītais partnerības un sadarbības nolīgums. 2020. gada februārī Indonēzija un ES Džakartā sarīkoja Apvienotās komitejas ceturto sanākumi, kurā galveno uzmanību pievērta jaunākajām politiskajām un ekonomiskajām norisēm, PSN īstenošanai, nozaru sadarbībai un ES un ASEAN attiecībām. Vadītāji atkārtoti pauda apņemšanos īstenot Parīzes nolīgumu, kura mērķis ir uzlabot un paātrināt sadarbību vides, dabas resursu, klimata politikas, mežu likumīguma un aprites ekonomikas jomā. Tā kā palmu eļļa Indonēzijā joprojām ir sensitīvs temats (tā ir pasaulē lielākā palmu eļļas ražotāja un ir iesniegusi sūdzību PTO par ES biodegvielas politiku), līderi mudināja ieviest ilgtspējīgas ražošanas un atbildīgas tirdzniecības sertifikāciju.

2019. gada decembrī Briselē notika sarunu par visaptverošu ES un Indonēzijas brīvās tirdzniecības nolīgumu devītā kārtā, kurā tika skatīts plašs jautājumu klāsts, īpaši saistībā ar preču tirdzniecību, pakalpojumiem, investīcijām un noteikumiem par izcelsmes valsti. Covid-19 krīzes dēļ ES un Indonēzija 2020. gada jūnijā vairumā sarunu grupu rīkoja virtuālu sarunu kārtu. ES ir Indonēzijas trešā lielākā tirdzniecības partnere. Kopējais tirdzniecības apjoms 2019. gadā bija vairāk nekā 30 miljardi EUR. ES investīciju apjoms 2017. gadā bija 33,1 miljards EUR. ES un Indonēzijas 5. drošības politikas dialogs notika attālināti 2020. gada oktobrī. ES un Indonēzija apsprieda cīņu pret terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu, narkotiku apkarošanu, miera uzturēšanu, jūras drošību, kibernetisko drošību, ieroču neizplatīšanu un katastrofu pārvarēšanu.

2019. gada 24. oktobrī Parlaments pieņēma rezolūciju par Indonēzijā ierosināto kriminālkodeksu, kas pieļauj diskrimināciju dzimuma, reliģijas un seksuālās orientācijas dēļ, kā arī minoritāšu diskrimināciju. Tika pausts gandarījums, ka pēc plaša mēroga protestiem, kuros piedalījās tūkstošiem cilvēku visā valstī, prezidents *Widodo* pieņēma lēmumu atlikt tā pieņemšanu.

D. Mjanma

ES ir bijusi aktīva partnere Mjanmas pārejā uz demokrātiju, un tai ir vadoša loma starptautiskās kopienas attiecību atjaunošanā ar šo valsti, jo šī valsts ir sākusi atjaunot demokrātiju un atvērties pasaulei. Ar Mjanmu nav oficiāla pamatnolīguma, jo gadu desmitiem ilgi tā atradās starptautiskā izolācijā un tai tika piemērotas sankcijas. 2016. gadā Padome apstiprināja stratēģiju attiecībām ar Mjanmu.

Kopš 2015. gada vēlēšanām, kuras novēroja Eiropas Savienība ar Eiropas Parlamenta līdzdalību, demokrātisko reformu gaita progresē. *Aung San Suu Kyi* uzņēma amatus – valsts padomniece, ārlietu ministre un ministre Prezidentūras birojā, un tādējādi viņai ir reālas izpildes pilnvaras. Konstitūcija, ko 2008. gadā izstrādāja Mjanmas militārā valdība, ierobežo jaunās valdības darbību. Mjanma joprojām ir iesaistīta pilsoņu karā, kas sākās 1948. gadā. Vienošanās par uguns pārtraukšanu tika panākta 2015. gada oktobrī, bet daudzi etniskie nemiernieku grupējumi to vēl nav parakstījuši.

Pēdējās vispārējās vēlēšanas valstī notika 2020. gada 8. novembrī. *Aung San Suu Kyi* valdošā Nacionālā līga par demokrātiju (NLD) parlamentā ieguva pietiekami daudz vietu, lai izveidotu jaunu valdību, lai gan opozīcija, ko atbalstīja Mjanmas armija, apsūdzēja valdību pārkāpumos.

ES ir spēcīga ekonomikas partnere un attīstības palīdzības sniedzēja, veicinot demokrātiju un institucionālo attīstību, un laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ir piešķirti 688 miljoni EUR. Kopējais tirdzniecības apjoms starp ES un Mjanmu 2019. gadā bija 3,4 miljardi EUR. Mjanma kā vismazāk attīstīta valsts gūst labumu no tirdzniecības iniciatīvas "Viss, ieročus" (*EBA*) saskaņā ar vispārējo preferenču sistēmu (VPS), kas ļauj uzņēmumiem izmantot beznodokļu un bezkvotu eksportu uz ES tirgu un attiecas uz visiem produktiem, izņemot ieročus un munīciju.

Mjanmai nākas samierināties ar starpkopienų spriedzes saasināšanos. 2020. gada 21. augustā atsākās Savienības Miera konference un notika ceturtā sanāksme jeb 21. gadsimta sanāksme. Konference ir paredzēta, lai atrisinātu konfliktus starp militārām un etniskām nemiernieku grupām, pārveidojot visas valsts mēroga pamieru par ilgstošu risinājumu.

Sestais ES un Mjanmas cilvēktiesību dialogs norisinājās 2020. gada oktobrī. ES un Mjanma apsprieda situāciju Rakhainas, Kačinas un Šanas štātā, humānās palīdzības pieejamību un iekšzemē pārvietotu personu situāciju, kā arī atbildību par iespējamām cilvēktiesību, pamattiesību un brīvību, ekonomisko, darba, sociālo un sieviešu tiesību pārkāpumiem un sadarbību cilvēktiesību jomā daudzpusējos forumos. ES arī atkārtoti apstiprināja savu stingro atbalstu Mjanmas pārejai uz demokrātiju, jo īpaši saistībā ar tās miera un izlīguma procesu.

Pastāv būtiskas problēmas cilvēktiesību jomā, jo īpaši rohindžu vajāšana Rakhainas pavalstī. Kopš 2017. gada augusta, bēgot no vajāšanas Mjanmā, vairāk 800 000 rohindžu bēgļu ir devušies uz Bangladešu. Bažījoties par savu drošību, 2019. gada augustā tūkstošiem bēgļu atteicās no Bangladešas, Mjanmas un ANO mēģinājumiem viņus repatriēt.

2019. gada 19. septembra rezolūcijā Parlaments nosodīja cilvēktiesību pārkāpumus pret rohindžām. 2019. gada novembrī Gambija Starptautiskajā Tiesā iesniedza prasību pret Mjanmu, pamatojoties uz ANO genocīda konvenciju. 2019. gada decembrī *Aung San Suu Kyi* stājās Starptautiskās Tiesas priekšā, noraidīja apgalvojumus par genocīda veikšanas nodomu un aizstāvēja Mjanmas bruņotos spēkus (*Tatmadaw*). 2020. gada janvārī Starptautiskā Tiesa uzdeva veikt pagaidu pasākumus, pieprasot Mjanmai apturēt vardarbību Rakhainā un saglabāt pierādījumus par iespējamu genocīdu.

E. Filipīnas

Rodrigo Duterte 2016. gada maijā uzvarēja prezidenta vēlēšanās ar 39 % balsu. Viņš pieņēma pretrunīgus pasākumus pret narkotiku tirdzniecību, dodot rīkojumu "šaut tā, lai nogalinātu", kas ir novedis pie rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Duterte ir arī mainījis Filipīnu ārpolitiku, veidojot jaunu aliansi ar Krieviju un Ķīnu, neraugoties uz domstarpībām jautājumā par Dienvidķīnas jūru un to, ka Filipīnas šai strīdā ir viena no ASEAN puses prasītājām. ASEAN un Ķīna cenšas risināt sarunas par rīcības kodeksu, taču sarunas ir apturētas Covid-19 krīzes dēļ.

Prezidents R. Duterte 2017. gada maijā izsludināja karastāvokli Mindanao, galvenokārt tāpēc, ka musulmaņu vairākuma pilsētā Maravi, kā arī citās pilsētās atradās tā sauktās Islāma valsts militāristi. Islāma valsts uzņēmās atbildību par uzbrukumiem, kas 2019. gada septembrī notika Filipīnu dienvidos. ES gadu gaitā ir atbalstījusi Mindanao

miera procesu un atzinīgi novērtējusi 2019. gada sākumā notikušā referendumā miermīlīgo norisi. ES joprojām ir apņēmības pilna ar dažādiem instrumentiem atbalstīt Bangsamoro autonomo reģionu Mindanao.

Saskaņā ar vairākiem apsekojumiem lielākā daļa Filipīnas iedzīvotāju piekrīt valdības darbībām, ko tā veic, lai kontrolētu Covid-19 izplatību un palīdzētu tiem, kas zaudējuši darbu. Dutertes uzticības reitings aug, un nākamās prezidenta vēlēšanas Filipīnās notiks 2022. gada maijā.

ES ir arvien vairāk nobažījies par cilvēktiesību pārkāpumiem, jo īpaši par ārpustiesas nonāvēšanu saistībā ar “karu pret narkotikām” un 2020. gada jūlijā pieņemto Pretterorisma likumu. Tā kā kopš 2014. gada decembra Filipīnas gūst labumu no ES preferenču shēmas VPS+, SDO konferences 108. sesijā, kas notika 2019. gada jūnijā Ženēvā, ES atgādināja Filipīnām par apņemšanos ratificēt un īstenot starptautiskās cilvēktiesību un darba tiesību konvencijas, lai arī saskaņā ar VPS+ nolīgumu tas bija jāizdara.

ES un Filipīnas 2011. gadā parakstīja partnerības un sadarbības nolīgumu (PSN). 2018. gada martā tas stājās spēkā. [Pirmā apvienotā komiteja](#) tikās Briselē 2020. gada 28. janvārī un izveidoja trīs specializētas apakškomitejas: sadarbībai attīstības jomā; tirdzniecībai, investīcijām un ekonomiskajai sadarbībai; labai pārvaldībai, tiesiskumam un cilvēktiesībām.

Apvienotā komiteja ļauj Filipīnām un ES pilnībā attīstīt sadarbības potenciālu dažādās nozarēs, lai paaugstinātu divpusējās attiecības līdz augstākam līmenim un stiprinātu saites, balstoties uz abpusēju ieinteresētību un cieņu.

ES ir būtiska līdzekļu devēja Filipīnām, 2014.–2020. gada laikposmam paredzot 325 miljonu EUR atbalstu. Galvenās jomas ir tiesiskums un iekļaujoša izaugsme. ES un Filipīnu divpusējā preču tirdzniecība 2019. gadā sasniedza 14,9 miljardus EUR, un ES ir Filipīnu ceturtā lielākā tirdzniecības partnere. Sarunas par ES un Filipīnu brīvās tirdzniecības nolīgumu tika sāktas 2015. gada decembrī, un pirmā sarunu kārtā notika 2016. gada maijā. Šīs sarunas aptver plašu jautājumu loku, tostarp tarifus, ar tarifiem nesaistītus tirdzniecības šķēršļus, pakalpojumu tirdzniecību un investīcijas, kā arī tirdzniecības aspektus saistībā ar publisko iepirkumu, intelektuālo īpašumu, konkurenci un ilgtspējīgu attīstību.

2020. gada 17. septembra rezolūcijā Parlaments mudināja ES un dalībvalstis proaktīvi atbalstīt rezolūcijas pieņemšanu ANO Cilvēktiesību padomē. Rezolūcijā Komisija arī tika aicināta uz laiku apturēt Filipīnu tirdzniecības preferences par nosacījumu neievērošanu cilvēktiesību jomā.

F. Vjetnama

ES un Vjetnamas attiecību pamatā ir 2016. gadā parakstītais sadarbības nolīgums. Laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam kopumā tika piešķirti 400 miljoni EUR, kas galvenokārt paredzēti labai pārvaldībai, enerģētikai un klimata pārmaiņām, sevišķi Mekongas deltā.

Lai arī Vjetnama ir viens no veiksmīgākajiem piemēriem pārejai no sabrukušās komunisma ekonomikas sistēmas uz atvērtu un uz tirgu orientētu ekonomiku, tā joprojām ir komunistiska valsts ar vienu partiju un bez politiskās brīvības. Vjetnama

ir viena no visstraujākās izaugsmes valstīm ASEAN ar gandrīz 7 % IKP pieaugumu laikposmā no 2010. līdz 2020. gadam. ES un Vjetnamas preču tirdzniecības apjoms 2019. gadā sasniedza 45,5 miljardus EUR, un ES uzkrātās ĀTI Vjetnamā 2018. gadā bija 7,4 miljardi EUR.

2020. gada 12. februārī Parlaments deva savu piekrišanu ES un Vjetnamas brīvās tirdzniecības nolīgumam (BTN) un leguldījumu aizsardzības nolīgumam (IPA). ES un Vjetnama BTN ratificēja 2020. gada 8. jūnijā (un tas stājās spēkā 2020. gada 1. augustā). BTN paredz nekavējoties atcelt 65 % tarifus ES eksportam uz Vjetnamu un 71 % no šādiem nodokļiem importam no Vjetnamas. ES un Vjetnamas IPA vēl jāratificē atsevišķām ES dalībvalstīm.

2019. gada 4. martā Briselē notika astotais ES un Vjetnamas cilvēktiesību dialogs. Tajā tika apspriestas tādas jomas kā vārda brīvība, nāvessods un kibernetika. 2019. gada 17. oktobrī ES un Vjetnama parakstīja līdždalības pamatnolīgumu, lai noteiktu juridisko pamatu Vjetnamas dalībai ES krīzes pārvarēšanas operācijās.

G. Taizeme

ES un Taizemes partnerības pamatā ir 1980. gadā parakstītais pamatnolīgums. Puses pabeidza sarunas par partnerības un sadarbības nolīgumu 2013. gada martā, taču process tika apturēts pēc 2014. gada militārā apvērsuma. 2019. gada 14. oktobrī Padome pieņēma secinājumus, kuru iecere ir pakāpeniski atjaunot politiskās attiecības. Kopš tā laika ir pavisam uz priekšu darbs, lai sagatavotos savlaicīgai PSN parakstīšanai, kas ievērojami palielinātu sadarbību starp ES un Taizemi. Tīk mēr tiek veikti arī pasākumi, lai atsāktu sarunas par vērienīgu un visaptverošu BTN.

ES ir Taizemes trešais lielākais eksporta tirgus, un Taizeme ir viena no galvenajām ES tirdzniecības partnerēm ASEAN. Divpusējās tirdzniecības apjoms 2019. gadā bija 33,1 miljardi EUR. 2019. gada 16. oktobrī Briselē notika ES un Taizemes augstāko amatpersonu 14. sanāksme. Tajā tika apspriesti tādi jautājumi kā tirdzniecība, migrācija, sadarbība, klimata pārmaiņas un cilvēktiesības.

Taizeme ir konstitucionāla monarhija, taču kopš 2014. gada 22. maija valsti pārvalda militāra hunta. Militārie spēki ir apspieduši opozīciju, izsludinot karastāvokli, un ir ziņojumi par cilvēktiesību pārkāpumiem. 2016. gada beigās nomira karalis *Bhumibol Adulyadej*. 2019. gada maijā tika kronēts karalis *Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun*, lai gan viņš jau divus gadus ir tronī.

2019. gada 24. marta vēlēšanās uzvarēja promilitāriska partija, taču ir pārmetumi par manipulāciju, nepietiekamu informāciju vēlētajiem un pretrunīgiem datiem par vēlēšanu aktivitāti. Bijušais 2014. gada militārais līderis *Prayuth Chan-ocha* 2019. gada jūnijā kļuva par premjerministru. *Prayuth Chan-ocha* jau bija premjerministrs no 2014. līdz 2019. gadam Nacionālās Miera un kārtības padomes (NCPO) paspārnē. Lai gan huntas režīms oficiāli beidzās 2019. gada jūlijā, militārie spēki joprojām ietekmē valdību.

Pašlaik Taizemē notiekošie protesti pret premjerministra *Prayut Chan-ocha* valdību ietver prasības reformēt Taizemes monarhiju, kas mūsdienā vēl nav pieredzēts. 2020. gada 23. februārī pirmo protestu vilni izraisīja Konstitucionālās tiesas lēmums izformēt Nākotnes partiju, kas ir jauniešu vidū populāra opozīcijas partija.

2019. gada marta vēlēšanās Nākotnes partija ieguva trešo lielāko vietu skaitu Pārstāvju palātā, un pēdējos mēnešos tā kļuvusi par aktīvāko opozīcijas partiju. 2020. gada 15. oktobrī Taizemes valdība izsludināja ārkārtas stāvokli, lai censtos izbeigt protestus, paturot tiesības noteikt karastāvokli.

Hunta 2017. gada februārī sāka miera sarunas ar nemierniekiem dienvidu provincēs, kurās ir musulmaņu vairākums. 2020. gada 21. janvārī Kualalumpurā Taizeme oficiāli uzsāka miera procesu ar Taizemes dienvidos bāzēto nemiernieku grupu *Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani (BRN)*. Malaizija ir uzņēmusies vidutēja lomu sarunās.

Eiropas Parlaments ir pieņēmis rezolūcijas par cilvēktiesībām, migrējošiem darba ņēmējiem un darba tiesībām Taizemē.

H. Kambodža

ES attiecības ar Kambodžu aizsākās ar 1977. gada sadarbības nolīgumu. ES ir lielākā līdzekļu devēja laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam pārvaldības uzlabošanai, tiesiskuma nostiprināšanai, kā arī Sarkano Khmeru tribunāla atbalstam tā piešķīrusi 410 miljonus EUR. Gadiem ilgušā pilsoņu kara dēļ Kambodža ir viena no nabadzīgākajām valstīm Dienvidaustrumāzijā. Pēc 1991. gadā noslēgtajiem Parīzes miera nolīgumiem Kambodža 1993. gadā pieņēma konstitūciju, kas pavēra ceļu uz liberālas, daudzpartiju demokrātiskas valsts veidošanu, kurā notiktu regulāras vēlēšanas. 2018. gada 26. februārī, ņemot vērā politisko attīstību Kambodžā un to, ka aizvien pasliktinās stāvoklis demokrātijas, cilvēktiesību ievērošanas un tiesiskuma jomā, Padome pieņēma secinājumus par Kambodžu.

2018. gada 29. jūlija vēlēšanās uzvarēja premjerministrs *Hun Sen* un viņa valdošā Kambodžas Tautas partija (*CPP*), taču opozīcija apgalvoja, ka vēlēšanu process nav bijis ne brīvs, ne taisnīgs. Opozīcijā esošās Kambodžas Nacionālās glābšanas partijas (*CNRP*) vadītājs *Kem Sokha* 2017. gada septembrī tika arestēts. Bijušais *CNRP* vadītājs *Sam Rainsy* kopš 2015. gada ir trimdā. *CNRP* tika likvidēta 2017. gada novembrī. Lai gan *Kem Sokha* mājas arestu atcēla 2019. gada novembrī, viņš joprojām atrodas tiesas uzraudzībā, tiks tiesāts par nodevību un viņam ir aizliegts iesaistīties jebkādā politiskā darbībā. Tiek ziņots, ka 2020. gada septembrī premjerministrs *Hun Sen* paziņoja, ka *Kem Sokha* tiesas prāva varētu ilgt līdz pat četriem gadiem, kas nozīmē, ka pa to laiku būs notikušas pašvaldību vēlēšanas 2022. gadā un vispārējās vēlēšanas 2023. gadā.

2020. gada februārī Komisija nolēma atcelt daļu no tarifa preferencēm, kas Kambodžai piešķirtas saskaņā ar *EBA* tirdzniecības sistēmu, ņemot vērā nopietnos un sistemātiskos Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ietvertu cilvēktiesību principu pārkāpumus. Attiecīgā regula stājās spēkā 2020. gada 25. aprīlī un tiek piemērota no 2020. gada 12. augusta. Kambodžas ekonomika ir atkarīga no starptautiskās palīdzības un apģērbu eksporta un ir ārkārtīgi neaizsargāta pret darbaspēka izmaksu svārstībām. Tarifa preferenču atcelšana un to aizstāšana ar ES standarta tarifiem galvenokārt skar apģērbu un apavus. Atsaukums veido aptuveni vienu piektdaļu jeb 1 miljardu EUR no Kambodžas gada eksporta uz ES.

2017. gada septembrī Parlaments pieņēma rezolūciju, kurā aicināja Kambodžas valdību izbeigt politiski motivēto *Kem Sokha* kriminālvajāšanu. 2018. gada septembrī

Parlaments pieņēma vēl vienu rezolūciju, kurā aicināja atcelt visas apsūdzības pret *Kem Sokha* un nekavējoties atbrīvot viņu.

I. Singapūra

ES un Singapūra cieši sadarbojas uzņēmējdarbības, zinātnes un tehnoloģiju jomā. 2019. gada 13. februārī ES un Singapūra ratificēja trīs jaunās paaudzes nolīgumus: ES un Singapūras partnerības un sadarbības nolīgumu (*EUSPCA*), ES un Singapūras brīvās tirdzniecības nolīgumu (*EUSFTA*) un ES un Singapūras investīciju aizsardzības nolīgumu (*EUSIPA*). BTN ar Singapūru līgums stājās spēkā 2019. gada 21. novembrī. Šie nolīgumi ir paredzēti, lai stiprinātu politiskās, ekonomiskās un tirdzniecības saites starp abām pusēm, un tie ievērojami samazinās muitas nodokļus abām pusēm. Daudzās nozarēs tiks likvidētas tehniskās un ar tarifiem nesaistītās barjeras preču tirdzniecībai.

ES ir Singapūras trešā nozīmīgākā tirdzniecības partnere. ES un Singapūras tirdzniecības apjoms 2019. gadā sasniedza 47 miljardus EUR. Singapūra ir Eiropas ieguldījumu galvenais galamērķis Āzijā – ĀTI 2017. gadā bija 227 miljardi EUR. Savukārt Singapūra ir trešais lielākais Āzijas ieguldītājs ES. Singapūra vispārējās vēlēšanas notika 2020. gada 10. jūlijā, nevis sākotnēji plānotajā datumā – 2021. gada aprīlī, kas ļauj premjerministram *Lee Hsien Loong* un viņa valdībai tikt galā ar pašreizējiem Covid-19 draudiem un to radītajām ekonomikas problēmām. *Lee Hsien Loong* un viņa Tautas rīcības partija (*PAP*) ieguva 83 no 93 vietām parlamentā, savukārt lielākā opozīcijas grupa – Darbaļaužu partija – guva vislabākos rezultātus, kādus līdz šim sasniegusi, – 10 vietas. *PAP* nekad nav zaudējusi vēlēšanās un pārvalda pilsētvalsti kopš 1959. gada. Premjerministrs *Lee Hsien Loong* jau sen ir teicis, ka atdos varu, pirms viņam apritēs 70 gadi, kas ir 2022. gadā. Paredzams, ka viņa vietā stāties finanšu ministrs un viņa vietnieks *Heng Swee Keat*.

Atbalstot pilsoniskās sabiedrības darbību, ES un Parlaments ir nepārprotami prasījuši atcelt nāvessodu.

J. Brunejas Darusalamas Valsts

Valsti vada Brunejas sultāns *Hassanal Bolkiah*, bet arī princis *Billah Bolkiah* uzņemas aizvien vairāk pienākumu. Valstī nav vērojama politiska liberalizācija. 2014. gadā tika reformēts sodu kodekss, lai iekļautu tajā jaunu, šariātā balstītu pieeju. 2019. gada aprīlī tika pieņemts jauns sodu kodekss, kurā paredzēti jauni soda veidi, kas ietver nāvessodu, nomētājot akmeņiem par geju seksu un laulības pārkāpšanu, un locekļu amputāciju par zādzību. Pēc starptautiskiem protestiem Bruneja pagarināja nāvessoda moratoriju.

ES aktīvi pilnveido attiecības ar Bruneju, bet vēl nav noslēgts pamatnolīgums. Pašlaik notiek sarunas par ES un Brunejas partnerības un sadarbības nolīgumu, kas attieksies uz vairākām politikas un ekonomikas jomām. Attiecības pārsvarā tiek īstenotas *ASEAN* satvarā. 2018. gadā ES bija Brunejas piektā lielākā preču tirdzniecības partnere, kuras kopējā vērtība bija 740 miljoni EUR. Tirdzniecība starp ES un Bruneju galvenokārt notiek mašīnbūves, mehānisko transportlīdzekļu un ķīmisko vielu jomā.

2019. gada 18. aprīļa rezolūcijā Parlaments stingri nosodīja šariāta kriminālkodeksa stāšanos spēkā. Tas atkārtoti nosodīja nāvessodu un uzsvēra, ka šariāta

kriminālkodeksa noteikumi pārkāpj Brunejas saistības, kas tai ir saskaņā ar starptautiskajām cilvēktiesībām.

K. Laosa (Laosas Tautas Demokrātiskā Republika)

ES un Laosas attiecību pamatā ir 1997. gadā parakstītais sadarbības nolīgums. ES sniedz vairāk nekā 500 miljonu EUR atbalstu laikposmā no 2016. līdz 2020. gadam, atbalstot Laosas Astoto Valsts sociālekonomiskās attīstības plānu, kas vērstas uz augstas ekonomikas izaugsmes sasniegšanu ar vispārējo mērķi – līdz 2020. gadam atbrīvoties no vismazāk attīstītās valsts statusa. 2019. gada septembrī Laosu apmeklēja attīstības komisārs *N. Mimica*, lai stiprinātu attiecības un apspriestu tādas jautājumus kā uzturs, laba pārvaldība un tirdzniecības palīdzība.

Laosa ir vienpartijas valsts. Laosas Tautas revolucionārā partija, kas ir pie varas kopš pilsoņu kara beigām 1975. gadā, kontrolē valsti ar dzelzs tvērienu, opozīcijas nav. Nākamās vispārējās vēlēšanas ir paredzētas 2021. gadā. Laosa padziļina politiskās un ekonomiskās attiecības ar Ķīnu un ASEAN, lai piesaistītu vairāk investīciju. Ekonomiskās reformas ir novedušas pie pastāvīgas ekonomikas izaugsmes (vairāk nekā 7 % kopš 2014. gada). Covid-19 pandēmija ir radījusi jaunus izaicinājumus šai programmai, nopietni ietekmējot ekonomikas izaugsmi, kas saskaņā ar aplēsēm 2020. gadā samazināsies un būs diapazonā no -0,6 % līdz -2,4 %.

Neraugoties uz ekonomikas reformām, valsts joprojām ir nabadzīga un atkarīga no starptautiskās palīdzības. Kā vismazāk attīstītai valstij, Laosai tiek piemērots režīms "Viss, izņemot ieročus". Kopējais tirdzniecības apjoms starp ES un Laosu 2019. gadā bija 380 miljardi EUR.

ES īpašu uzmanību pievērš cilvēktiesību stāvoklim, tostarp to cilvēku stāvoklim, kuri tika pārvietoti tāpēc, ka uz Mekongas upes tiek būvēti milzīgi aizsprosti. Devītais ikgadējais ES un Laosas TDR cilvēktiesību un pārvaldības dialogs notika 2019. gada 7. martā Vjentjanā. SDO konferences 108. sesijā, kas notika 2019. gada jūnijā Ženēvā, ES aicināja Laosu risināt bērnu seksuālās izmantošanas problēmu.

L. Malaizija

ES un Malaizija pabeidza sarunas par partnerības un sadarbības nolīgumu 2015. gada decembrī. Pēc septiņām sarunu kārtām par ES un Malaizijas brīvās tirdzniecības nolīgumu 2012. gada aprīlī pēc Malaizijas pieprasījuma sarunas tika apturētas. ES ir Malaizijas trešā lielākā tirdzniecības partnere un viens no lielākajiem ārvalstu ieguldījumu avotiem – ES ieguldījumi Malaizijā 2017. gadā sasniedza 24,5 miljardus EUR. ES un Malaizijas kopējais tirdzniecības apjoms 2019. gadā sasniedza 36,6 miljardus EUR. Malaizijas IKP pieaugums 2019. gadā bija 4,5 %, bet Covid-19 pandēmija ir ietekmējusi izaugsmi 2020. gadā.

2019. gada marta beigās Eiropas Komisija paziņoja, ka palmu eļļas izmantošana transporta degvielas ražošanā ir pakāpeniski jāizbeidz, kā to paredz Atjaunojamo energoresursu direktīva, kurā noteikts ilgtspējīgas bioenerģijas mērķis – 32 %. Gan Indonēzija, gan Malaizija pret to iebilda un iesniedza sūdzības Pasaules Tirdzniecības organizācijai (PTO). ES apgalvo, ka eļļas palmu audzēšana izraisa pārmērīgu mežu izciršanu. Tomēr Malaizija uzstāj, ka tā strādā pie palmu eļļas nozares ilgtspējas uzlabošanas. Malaizija, kas ir otrā lielākā palmu eļļas ražotāja

pasaulē, Indonēzijas gadījumā rīkosies kā trešā persona, apliecinot solidaritāti ar Indonēziju. Malaizijas *Barisan* Nacionālā koalīcija, kurā iekļauta Apvienotā Malaju Nacionālā organizācija (*UNMO*), 2018. gada maija vispārējās vēlēšanās pirmo reizi piedzīvoja sakāvi. Premjerministrs *Mahathir Mohamad*, Cerību alianses vadītājs, aizstāj *Najib Razak*, kuram ir piespriests divpadsmit gadu cietumsods, kamēr notiek pārsūdzība. 2019. gada novembrī opozīcijas *Barisan Nasional (BN)* koalīcija papildvēlēšanās uzvarēja Tandžunpiaiijas parlamenta vēlēšanu apgabalā Džohoras štatā. Ar *UMNO* atbalstu 2020. gada martā karalis *Abdullah* pieņēma Apvienotās pirmiedzīvotāju partijas (*PPBM*) priekšsēdētāja *Muhyiddin Yassin* zvērestu, viņam kļūstot par premjerministru, kas sāka vadīt jauno *Perikatan Nasional (PN)* koalīciju. Taču 2020. gada 13. oktobrī opozīcijas vadītājs *Anwar Ibrahim* tikās ar karali, lai pierādītu, ka viņam ir pārliecinošs parlamenta vairākums jaunas valdības izveidei, un aicināja premjerministru *Muhyiddin Yassin* atkāpties no amata.

Eiropas Parlaments ir nosodījis nāvessoda piemērošanu, LGBTI tiesību neievērošanu un sabiedrības neapmierinātības apklusināšanu, kā arī to, ka nav iespējas miermīlīgi paust viedokli, tostarp publiskās debatēs.

Jorge Soutullo / Andreas Striegnitz
11/2020

